

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

58-1

BRNO 2017

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 58
Volume 58

Číslo 1
Issue 1

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Zdenka Kosarová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík,
Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design, s. r. o.

Software
Software

Adobe InDesign CC

Fotografie na obálce
Cover Photography

Nákončí saxu z hrobu v Blučině-Cezavách (obr. 2, str. 105).
Sax-sword strap-end from the tomb of Blučina-Cezavy (Fig. 2, Pg. 105).

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design, s. r. o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2017
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Copyright ©2017 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

BRNO (K. Ú. SLATINA, OKR. BRNO-MĚSTO)

„Stránská skála IV“. KZP. Dílenský objekt. Systematický výzkum.

Na přelomu července a srpna 2016 byl realizován badatelský výzkum na lokalitě Stránská skála IV. Výzkumu se zaměřil na pozdně eneolitický objekt kultury se zvoncovitými poháry, který byl objeven v 80. letech minulého století při povrchovém průzkumu a následně v roce 2008 verifikován geofyzikální prospekci. Ta zde odhalila oválnou anomálii, jejíž rozměry byly odhadnuty na 6 × 4 m (Šebela, Pícha 2008). Potenciál objektu byl pak ověřen v roce 2014 menší zjišťovací sondou, ze které se podařilo získat charakteristický keramický materiál KZP a velké množství štípané kamenné industrie z místních rohovců (Šebela *et al.* 2016). Výzkum objektu s takto výrazným podílem litické složky ve výplni se stal hlavní náplní první etapy grantového záměru.

Před zahájením výzkumu byla vytyčena podle podkladů z GPS zájmová plocha o rozměru 4 × 4 m. V rámci ní se po skrytí ornice vyrýsoval celý předmětný objekt, na jehož severozápadním okraji se podařilo identifikovat i starší obdélníkovitou sondu (cca 60 × 50 cm) z roku 2014. Přestože je objekt situován na mírném svahu, nadložní vrstvy zde nabývají poměrně malé mocnosti. Ornice a tenké podorniči dosahovalo mocnosti jen 25–30 cm. V nárysu měl objekt nepravidelně oválný až hruškovitý tvar.

Po metodické stránce byl objekt exkavován v rámci 4 segmentů (A – D), což v případě vybírání protilehlých sousedů umožnilo dokumentaci jak příčného, tak i podélného profilu výplně. Postupováno bylo po mechanických úrovních o mocnosti 10 cm. Veškerý prokopaný materiál byl následně transportován v kyblících na plavící stanoviště, kde došlo k jeho proplavení na sítech o průměru ok 3 mm. Aplikace této metody tak umožnilo získat artefakty i velmi drobných rozměrů.

Prokopán a podrobně prozkoumán byl nepravidelně oválný objekt či spíše soujámí s výrazně členitým dnem, které bylo na jihovýchodní straně mělké mísovitě a na severozápadní výrazněji zahluobené s několika depresiemi (obr. 1). Stěny byly na jihovýchodě mísovitě prohnuté, na severovýchodě rovné, a po obvodu severozápadní i severovýchodní hrany objektu konkávně vypouklé. Maximální hloubka zde dosáhla 98 cm od úrovně geologického podloží, tvořeného vátou spraší. Orientace jámy odpovídá ose severozápad – jihovýchod. Celkové rozměry činily 375 × 294 cm. Jedním z nejzajímavějších nálezů byl objev výrazné kumulace štípané industrie na bázi úrovně A, která vytvářela vrstvu (nepravidelně oválný cluster) o mocnosti 5–10 cm. Velikost clusteru se pohybovala okolo

90 cm na délku a 40 cm na šířku. Společně se štípanou industrií tvořenou výlučně stránskosalským rohovcem se v rámci koncentrace či v jeho těsné blízkosti nacházela ještě drobná, plochá podložka se stopami ohlazeného povrchu horní strany a větší blok neopracovaného krinoidového vápence. Výplň objektu byla nehomogenní, a co se týká množství vrstev relativně pestrá. Na profilech se podařilo rozpoznat celkem 10 kontextů. Z hlediska depozičních procesů však můžeme hovořit o dvou hlavních souvrstvích. Svrchní část výplně tvořila relativně homogenní tmavě hnědá uloženina o max. mocnosti 58 cm. Naopak spodní partie objektu nesou známky výraznějšího zvrstvení, ve kterém se střídají vrstvičky promíšené spraše se světle šedočernými popelovitými horizonty. Po interpretační stránce se proto můžeme domnívat, že zprvu byl objekt zanášen pozvolna, což se změnilo zhruba v polovině jeho hloubky, kdy následně došlo k jeho jednorázovému či rychleji realizovanému zasypání. Nutné je také podotknout, že před úplným zasypáním probíhalo přímo v objektu nebo v jeho těsné blízkosti zpracovávání místních rohovců. Pozůstatek této činnosti se pak dochoval ve formě výše popsaného clusteru štípané industrie (dále jen ŠI). S dílenskou činností může pochopitelně souviset i zbytek početného souboru ŠI z ostatních dokumentačních úrovní. V nich však nebyly evidovány podobné shluky.

Ze zkoumaného objektu byla získána pestrá kolekce artefaktů čítající několik tisíc kusů. Nevyšší podíl zaujímá štípaná kamenná industrie z tamních jurských rohovců. Nalezen však byl i reprezentativní soubor keramiky obsahující charakteristické tvary nádob v podobě džbánek, dvojchých amfor, mís s rovným okrajem a taktéž torzo zvoncovitého poháru šedočerné barvy, s rytou výzdobou a místy také s pozůstatky bílé inkrustace. Z dalších nálezů lze uvést kolekci zvířecího osteologického materiálu, poškozený polotovar sekerky ze zelené břidlice typu Želešice, několik kusů hematitu, valounové otloukače a také překvapivě početné exempláře z kategorie kostěné industrie. Zařadit sem můžeme především kostěná šídla a dva precizně zhotovené kostěné knoflíky s „V“ vrtáním. Metalické artefakty mezi nálezy absentují. Ve spodní části jámy spočívalo ještě několik větších bloků krinoidového vápence bez známek opracování. Vzhledem k intaktnosti podložní spraše se jedná o manuporty.

Získaný soubor štípané industrie sestává především z úlomků suroviny a hrubších úštěpů. Retušované nástroje nebyly identifikovány. Po technologické stránce vykazuje soubor velmi nízkou kvalitu. Takřka postrádáme kvalitnější upravená jádra, ze kterých by bylo možné rekonstruovat proces těžby. Valounové artefakty vykazují spíše známky sérií nahodilých úderů, jež nevedly k vytvoření podstavy či jiného způsobu iniciace klasické exploatace. Mezi cílovými produkty jasně dominují úštěpy menších rozměrů.

Na základě předběžné analýzy vybraných keramických jedinců s vyšší vypovídací hodnotou můžeme objekt datovat do mladšího období kultury zvoncovitých pohárů, pravděpodobně do nálezové skupiny II/III (pro sídlištní prostředí). Prozkoumanou zahloubenou strukturou lze interpretovat jako sídlištní objekt s doklady intenzivního zpracovávání rohovců typu Stránská skála (dílenský objekt). V celkovém měřítku se jedná o unikátní nálezovou situaci, pro kterou máme analogii v prostředí KZP v rámci Moravy jen v Bořitově, kde byl prozkoumán v 70. letech minulého století rovněž sídlištní objekt s bohatou kolekcí štípané industrie, čítající 205 ks, z křídového spongolitu (Kopacz, Přichystal, Šebela 2009, 139–141).

Badatelský výzkum na Stránské skále byl realizován v rámci polsko-českého vědeckého projektu financovaného z prostředků *Narodowego Centra Nauki* na základě dohody č. UMO-2015/17/B/HS3/00016 (vedoucí projektu J. Kopacz, garant L. Šebela).

Lubomír Šebela, Jaroslav Bartík, Petr Škrdla, Antonín Přichystal, Jerzy Kopacz

Literatura

Šebela, L., Pícha, B. 2008: Nedestruktivní průzkum sídliště kultury zvoncovitých pohárů na Stránské skále (Brno, k. ú. Slatina). *Ve službách archeologie* 2008(2), 23–29.

Šebela, L. Škrdla, P., Přichystal, A., Kopacz, J. 2016: Dílna kultury zvoncovitých pohárů na zpracování rohovce typu Stránská skála (Brno, katastrální území Slatina). *Musaica Slovaca* 1(1), 119–128.

Kopacz, J., Přichystal, A., Šebela, L. 2009: *Lithic Chipped Industry of the Bell Beaker Culture in Moravia and its East-Central European Context*. Kraków, Brno: Polska Akademia Umiejętności, Archeologický ústav Akademie věd České republiky, Brno.

Resumé

Brno (Slatina Cadastre, Brno-město District), „Stránská skála IV“. BBC. Workshop feature. Systematic excavation.

Obr. 1. Brno – Slatina. Stránská skála IV. Pohled na prozkoumaný objekt kultury zvoncovitých pohárů. Foto J. Bartík.
Fig. 1. Brno – Slatina. Stránská skála IV. View on the excavated feature of the Bell Beaker Culture. Photo J. Bartík.

BRNO (K. Ú. ŠTÝŘICE, OKR. BRNO-MĚSTO)

Polní ulice (parc. č. 433/1, 386/2, 385/25, 385/18). JevK (?). Žárový pohřeb (?). Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum byl vyvolán stavbou „Rekonstrukce plynovodu a přípojek v Brně, ul. Polní 5“, která probíhala se zimní přestávkou v období od října roku 2013 do července roku 2014. Archeologický výzkum probíhal formou dohledu při výkopových pracích a dokumentací pozitivních archeologických situací.

Z profilu výkopu plynovodu na ulici Polní (obr. 2) byla vyzvednuta část amfory s drobnými přepálenými kůstkami (obr. 3). Nález byl zachycen v půdním horizontu v hloubce cca 1,4 m od povrchu vozovky, aniž by však byl jednoznačně rozpoznatelný samotný výkop. Není vyloučeno, že by se mohlo jednat o žárový hrob jevišovické kultury, což by měla potvrdit antropologická analýza. Tento nález by se tak řadil k unikátním tohoto druhu, neboť hrobové celky této kultury nejsou, až na nejednoznačné výjimky, známy (Medunová-Benešová 1993, 196–198; Peška 1999, 245; Peška 2013, 29–30).

Ve východní části ulice Polní byl dokumentován drobný výkop, ze kterého byl získán pouze 1 stěp náležející pravděpodobně kultuře s lineární keramikou. Blíže neurčené pravěké osídlení tohoto prostoru dokládají i četné nálezy získané z různých, často druhotných, situací. Pravděpodobně též pravěké osídlení bylo zachyceno i na ulici Vojtově, výrazněji taktéž na ulici Grmelově a snad i Sobotkově.

Marek Peška, Lenka Sedláčková